

The relationship between parenting styles and female students intellectual risk-taking with the mediating role of creative self-efficacy

Hemin Khezriazar*

Zhaleh Maleki**

Abstract

The purpose of this study was to investigate the mediating role of creative self-efficacy in the relationship between parenting styles and intellectual risk-taking. The method of the research was descriptive-correlational using a structural equation modeling. The statistical population of this research was made up of all the female students of the second secondary level in the 4th district of Tehran, of which 341 students were selected by random cluster sampling method. Research instruments included questionnaires of Plopa parenting styles, Karwowski et al. creative self-efficacy and Beghetto intellectual risk-taking. The results of the structural equation modeling indicated that acceptance and autonomy support had a significant positive effect on creative self-efficacy and cognitive risk-taking ($p < 0.01$). The effect of excessive protecting on creative self-efficacy and intellectual risk-taking is negative and significant ($p < 0.01$). The effect of excessive demands on creative self-efficacy ($p < 0.05$) and intellectual risk-taking ($p < 0.01$) was negative and significant. The mediating role of creative self-efficacy in the effect of acceptance and autonomy support on intellectual risk-taking was positive and significant. The mediating role of creative self-efficacy in the effect of excessive protecting and excessive demands on intellectual risk-taking was negative and significant ($p < 0.05$). It can be concluded

* Assistant Professor of Educational Psychology, Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, Tehran, Iran (Corresponding Author), h.khezriazar@cfu.ac.ir

** M.A. in Personality Psychology, Islamic Azad University Electronic campus, zhalehmalekiz@gmail.com

Date received: 07/09/2024, Date of acceptance: 03/11/2024, , Printed: 19/05/2025

that parenting styles play an important role in the creative self-efficacy and intellectual risk-taking of female students, and emphasize the need for parents to be aware of the correct parenting methods for the academic success of students.

Keywords: parenting styles, creative self-efficacy, Intellectual risk-taking, acceptance, excessive demands.

Introduction

One of the primary objectives of educational systems is to cultivate students' capacity for scientific reasoning (Chinn & Malhotra, 2002; Willemsen et al., 2023). A fundamental attribute of effective scientific reasoning is the propensity to engage in intellectual risk-taking. Every experiment inherently carries the risk of failure, and scientific hypotheses are always open to the possibility of non-verification. Therefore, enhancing students' scientific reasoning skills entails fostering their willingness to undertake intellectual risks. This can be achieved by encouraging them to articulate experimental ideas, pose questions, test innovative procedures and strategies (Tan et al., 2023; Beghetto, 2009). Intellectual risk-taking is shaped by a multitude of factors, as highlighted in the literature. Key influences include students' prior experiences and educational backgrounds (Tan et al., 2023; Gezer, 2023), cultural contexts (Gutiérrez & Rogoff, 2012), and specific contextual elements such as the design of learning activities and assignments. Additionally, family dynamics play a significant role (Akdağ & Köksal, 2022; Kuhn, 2022). Students' personal beliefs, including their self-efficacy and perceptions of teacher support, are also critical determinants of their willingness to engage in intellectual risk-taking (Tan et al., 2023; Beghetto, 2009). Despite the recognition of these various factors, the current understanding of their individual relationships with intellectual risk-taking among students remains limited and underexplored. Further research is needed to elucidate these connections comprehensively. Additionally, Intellectual risk-taking plays a pivotal role in fostering a positive attitude toward learning and education among female students. By encouraging this trait, girls are better equipped to navigate emerging challenges and seize future employment opportunities. Therefore, prioritizing the cultivation of Intellectual risk-taking in female students not only enriches their educational experiences but also contributes to a brighter future across various social and professional domains. Accordingly, the main objective of the present study is to elucidate the relationship between parenting styles and

intellectual risk-taking among female students, with the mediating role of creative self-efficacy .

Materials & Methods

The research employed a descriptive-correlational methodology utilizing structural equation modeling. The study's statistical population consisted of female students in the second secondary level from the 4th district of Tehran. A total of 341 students were selected through a random cluster sampling technique. The research instruments comprised three key questionnaires: Plopa's Parenting Styles Questionnaire, the Creative Self-Efficacy Scale developed by Karwowski et al., and Beghetto's Intellectual Risk-Taking Scale. The Pearson correlation coefficient and structural equation modeling method were employed for data analysis using SPSS-24 and AMOS-24 software.

Discussion & Result

Initially, the descriptive statistics of the study variables, including mean, standard deviation, skewness, and kurtosis, were examined. The results indicated that the absolute values of skewness and kurtosis for all variables were less than one. Consequently, the assumption of normality for structural equation modeling was confirmed. The findings structural equation modeling showed that the effect of acceptance and autonomy support on creative self-efficacy and intellectual risk-taking is positive and significant ($p < 0.01$). The effect of excessive protecting on creative self-efficacy and intellectual risk-taking is negative and significant ($p < 0.01$). The effect of excessive demands on creative self-efficacy ($p < 0.05$) and intellectual risk-taking ($p < 0.01$) is negative and significant. The effect of lack of consequence on creative self-efficacy and intellectual risk-taking is not significant. The mediating role of creative self-efficacy in the effect of acceptance and autonomy support on intellectual risk-taking is positive and significant. The mediating role of creative self-efficacy in the effect of excessive protecting and excessive demands on intellectual risk-taking is negative and significant ($p < 0.05$). The mediating role of creative self-efficacy in the effect of lack of consequence on risk-taking is not significant. The goodness-of-fit indices for the tested model demonstrate a favorable overall fit. The Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) was calculated at 0.062, falling within the acceptable range. Additionally, other fit indices, including the Comparative Fit Index (CFI) at 0.999, the Goodness-

of-Fit Index (GFI) at 0.996, the Normed Fit Index (NFI) at 0.99, and the Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI) at 0.95, all indicate excellent model fit .

Conclusion

The research findings underscore the significant impact of parenting styles on the creative self-efficacy and intellectual risk-taking behaviors of female students. Additionally, the results highlight the importance of parental awareness regarding effective parenting practices to promote the academic success of their children. Given that the findings indicate a positive relationship between the parenting style of acceptance and support for independence with creative self-efficacy and intellectual risk-taking among students, these styles can be recommended to parents and educators as a model associated with more adaptive outcomes. Consequently, it is suggested that parents and teachers create an environment where students feel comfortable expressing their ideas and thoughts without fear of judgment or criticism. Additionally, supporting students in exploring their personal preferences and opinions, as well as encouraging their participation in decision-making and problem-solving, will assist them in developing greater intellectual risk-taking abilities. Furthermore, instead of focusing on mistakes, educators and parents should identify and encourage cognitive and creative successes and efforts. This approach will help students feel valued and increase their motivation to engage in intellectual risk-taking. In addition, given the positive relationship between creative self-efficacy and intellectual risk-taking, it is recommended that parents and teachers assist students in achieving a high sense of competence through appropriate educational and developmental methods, while avoiding the belief in their own incompetence. Having a sense of competence and belief in their creative abilities enables adolescents to develop a positive evaluation of their capabilities and envision their future with growth and success. High self-efficacy leads them to perceive that they can shape a desirable future for themselves. Additionally, teachers should design the learning environment in such a way that mistakes are perceived as opportunities for learning. Establishing a positive culture regarding errors and focusing on successes can motivate students to engage in greater intellectual risk-taking.

Bibliography

- Abdolahzadeghan, R., Sardary, B. (2022). The Effectiveness of Teaching Philosophy for Children on Primary School Students' Creative Self-Efficacy and Self-Determination. *Biannual Journal of Thinking and Children*, 13(2): 167-188. [In Persian] [Doi: 10.30465/FABAK.2022.7685]
- Akdağ, E., & Köksal, M. S. (2022). Investigating the relationship of gifted students' perceptions regarding science learning environment and motivation for science learning with their intellectual risk taking and science achievement. *Science Education International*, 33(1), 5-17. [10.33828/sei.v33.i1.1]
- Akkaya, G. (2023). The effect of non-traditional teaching methods used in science lessons on intellectual risk-taking behaviors: a meta-analysis study. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(24), 2417-2430. [DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.699>]
- Azh, N., Zeighami, R., Ataei, T., & Mafi, M. (2021). The study of the relationship between parenting styles and risk-taking in adolescents in only-child families in Qazvin city. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 33(3), 235-243. [Doi:org/10.1515/ijamh-2019-0074]
- Bal-İncebacak, B., Yaman, S., & Sarışan-Tungaç, A. (2019). The relation between intellectual risk-taking regarding science classes and test anxiety inventory of secondary school. *South African Journal of Education*, 39(1). [DOI: 10.15700/saje.v39n1a1670]
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York, NY: Freeman.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual review of psychology*, 52(1), 1-26. [Doi: [org/10.1146/annurev.psych.52.1.1](http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1)]
- Barber, B. K. (1997). Introduction: Adolescent socialization in context-the role of connection, regulation, and autonomy in the family. *Journal of Adolescent Research*, 12(1), 5-11. [Doi: [org/10.1177/0743554897121002](http://dx.doi.org/10.1177/0743554897121002)]
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child development*, 291-327. [Doi: [org/10.2307/1127295](http://dx.doi.org/10.2307/1127295)]
- Beghetto, R. A. (2006). Creative self-efficacy: Correlates in middle and secondary students. *Creativity research journal*, 18(4), 447-457. [Doi: [abs/10.1207/s15326934crj1804_4](http://dx.doi.org/10.1207/s15326934crj1804_4)]
- Beghetto, R. A. (2009). Correlated of intellectual risk taking in elementary school science. *Journal of Research in Science Teaching*, 46(2), 210-223. [Doi:org/10.1002/tea.20270]
- Bransford, J.D., & Donovan, S.M. (2005). *Scientific inquiry and how people learn*. In S.M. Donovan & J.D. Bransford (Eds.), *How students learn: History, mathematics, and science in the classroom* (pp. 397- 420). Washington, DC: The National Academies Press.
- Chen, P., Zhang, J., Xu, N., Zhang, K., & Xiao, L. (2021). The relationship between need for cognition and adolescents' creative self-efficacy: The mediating roles of perceived parenting behaviors and perceived teacher support. *Current Psychology*, 1-14. [Doi:org/10.1007/s12144-021-02122-7]

- Chinn, C. A., & Malhotra, B. A. (2002). Epistemologically authentic inquiry in schools: A theoretical framework for evaluating inquiry tasks. *Science education*, 86(2), 175-218. [Doi: org/10.1002/sce.10001]
- Cleghorn, M. L. (2023). *Teaching For Creativity and Teaching Creatively: Creative Mindsets, Self Concept, Teaching Efficacy, And Intellectual Risk Taking* (Doctoral dissertation, Johns Hopkins University). [https://jscholarship.library.jhu.edu/handle/1774.2/69176]
- Clifford, M. M. (1988). Failure tolerance and academic risk taking in ten to twelve year-old students. *British Journal of Educational Psychology*, 58(1), 15-27. [Doi: org/10.1111/j.2044-8279.1988.tb00875.x]
- Clifford, M. M., & Chou, F. (1991). Effects of payoff and task context on academic risk taking. *Journal of Educational Psychology*, 83(4), 499-507. [Doi: org/10.1037/0022-0663.83.4.499]
- Czyżkowska, A., Kłym, M., & Ciecuch, J. (2019). Polish adaptation of the Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ). Towards a synthesis of parental relationship models. *Educational Psychology*, 89-105. [Doi: 01.3001.0013.7627]
- Dachner, A. M., Miguel, R. F., & Patena, R. A. (2017). Risky business: Understanding student intellectual risk taking in management education. *Journal of Management Education*, 41(3), 415-443. [Doi: org/10.1177/1052562917695775]
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. [DOI: 10.1037/0033-2909.113.3.487]
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268. [doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01]
- DiFranco, J. (2023). *Science Fair: An Analysis of Expert and Novice Experimental Science Reasoning*. Gwynedd Mercy University.
- Feng, S. (2024). Teacher Autonomy Support and Intellectual Risk Taking in Science Learning among Pupils: The Mediating Effects of Science Learning Interest and Creative Self-Efficacy. *Best Evidence in Chinese Education*, 16(2), 1841-1842. [https://bonoi.org/index.php/bece/article/view/1317]
- Gezer, M. (2023). An Examination of the Relationship between Intellectual Risk-Taking in a Social Studies Course and Classroom Climate. *Journal of Education and Future*, (23), 13-25. [doi.org/10.30786/jef.1092185]
- Gralewski, J., & Jankowska, D. M. (2020). Do parenting styles matter? Perceived dimensions of parenting styles, creative abilities and creative self-beliefs in adolescents. *Thinking skills and creativity*, 38, 100709. [Doi:org/10.1016/j.tsc.2020.100709]
- Green, Z. A., & Rizwan, S. (2024). A creative self-efficacy course for nurturing academic thriving and academic engagement among college students in Pakistan. *Learning and Individual Differences*, 114, 102495. [doi.org/10.1016/j.lindif.2024.102495]
- Grolnick, W. S., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1997). Internalization within the family: The self-determination theory perspective. *Parenting and children's internalization of values: A*

137 Abstract

- handbook of contemporary theory*, 44, 135-161. [https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2020/10/1997_GrolnickDeciRyan.pdf]
- Gutiérrez, K. D., & Rogoff, B. (2012). Cultural ways of learning. In *Knowledge, values and educational policy* (pp. 114-125). Routledge.
- Heidari, F., Fallahi, V., & Hajiloo, J. (2018). The role of parenting and attachment styles in predicting the students' adjustment to school. *Journal of school psychology*, 7(1): 138-151. [In Persian] [Doi:10.22098/JSP.2018.661]
- Ju, C., Wu, R., Zhang, B., You, X., & Luo, Y. (2020). Parenting style, coping efficacy, and risk-taking behavior in Chinese young adults. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 14, e3. [Doi: org/10.1017/prp.2019.24]
- Kagan, E. (2019). *Targeting parental accommodation in the treatment of youth with anxiety: A comparison of two cognitive behavioral treatments*. Temple University.
- Kanani Harandi, S., Nourian, M., Noroozi, D., & Abaei Koopaei, M. (2021). The Effect of Philosophy for Children Curriculum on the Growth of Students' Creativity. *Biannual Journal of Thinking and Children*, 12(1): 203-230. [In Persian] [Doi: 10.30465/FABAK.2021.6232]
- Karwowski, M., Lebuda, I., & Wiśniewska, E. (2018). Measuring creative self-efficacy and creative personal identity. *The International Journal of Creativity & Problem Solving*, 28(1), 45-57 .
- Karwowski, M., Lebuda, I., Wiśniewska, E., & Gralewski, J. (2013). Big Five personality factors as the predictors of creative self-efficacy and creative personal identity: Does gender matter? *The Journal of Creative Behavior*, 47(3), 215-232. [Doi: org/10.1002/jocb.32]
- Kong, C., & Yasmin, F. (2022). Impact of parenting style on early childhood learning: mediating role of parental self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13, 928629. [Doi: org/10.3389/fpsyg.2022.928629]
- Kuhn, S. (2022). *Appalachian adolescents in an Out-of-School-Time program: Examining the role of social support from family and friends for coping skills and intellectual risk-taking outcomes*. West Virginia University.
- Kuppens, S., & Ceulemans, E. (2019). Parenting styles: A closer look at a well-known concept. *Journal of child and family studies*, 28(1), 168-181. [Doi:10.1007/s10826-018-1242-x%23ref-CR3]
- Mohammadkhani, M., & Pourtaherian, R. (2019). Investigating the Relationship Between Parenting Styles and Family Support with Creative Self-Efficacy in First-Year High School Students in Kermanshah (2018). In *Proceedings of the Third National Conference on Strategies for Achieving Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology in Iran, Tehran*. [In Persian]
- Mohammadkhani, M., & Youssefvand, M. (2020). Investigating the relationship between parenting styles and family support with creative self-efficacy in first-grade secondary school students in Khorramabad in the year 2018. In *the Proceedings of the Eighth Scientific-Research Conference on Educational Sciences, Psychology, Social and Cultural Issues in Iran, Tehran*. [In Persian]

- Mou, T. Y. (2024). The practice of visual storytelling in STEM: Influence of creative thinking training on design students' creative self-efficacy and motivation. *Thinking Skills and Creativity*, 51, 101459. [doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101459]
- Olivari, M. G., Cucci, G., Bonanomi, A., Tagliabue, S., & Confalonieri, E. (2018). Retrospective paternal and maternal parenting styles, regulatory self-efficacy and adolescent risk taking. *Marriage & family review*, 54(3), 282-295. [doi.org/10.1080/01494929.2017.1403990]
- Pirkhayefi, A., Barjali, A., Delavar, A., Eskandari, H. (2009). The Impact of Creativity Training on Metacognitive Components of Students' Creative Thinking. *Journal of Educational Leadership and Management*, 3(2), 51-61. [In Persian]
- Plopa, M. (2008). Kwestionariusz retrospektywnej oceny postaw rodziców (KPR-Roc) [Questionnaire of retrospective assessment of parental attitudes (KPR-Roc)]. Warszawa: Vizja Press & IT.
- Puchalska-Wasył, M. M., & Jankowski, T. (2020). Do internal dialogues in young adults depend on mother-father incongruence in parental attitudes assessed retrospectively?. *Journal of Family Issues*, 41(5), 667-691. [Do: org/10.1177/0192513X19881773]
- Runco, M. A., & Pagnani, A. R. (2011). Psychological research on creativity. In *The Routledge international handbook of creative learning* (pp. 63-71). Routledge.
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental review*, 30(1), 74-99. [Doi: org/10.1016/j.dr.2009.11.001]
- Streitmatter, J. (1997). An exploratory study of risk taking and attitudes in a girls-only middle school math class. *The Elementary School Journal*, 98, 15-26. [Doi/abs/10.1086/461882]
- Strum IS (1971). The relationship of creativity and academic risk-taking among fifth graders (Final report). [https://www.proquest.com/openview/0d5861d140d60002a76923f8b0d9b8ef/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y]
- Tan, L., Wei, B., & Cui, T. (2023). Relationships among perception of teacher autonomy support, achievement motivations, intellectual risk-taking, and science academic performance: a serial mediation model. *International Journal of Science Education*, 45(1), 43-64. [Doi: org/10.1080/09500693.2022.2151328]
- Tierney, P., & Farmer, S. M. (2002). Creative self-efficacy: Its potential antecedents and relationship to creative performance. *Academy of Management Journal*, 45, 1137-1148. [Doi: org/10.2307/3069429]
- Wan, Z. H., So, W. M. W., & Hu, W. (2021). Necessary or sufficient? The impacts of epistemic beliefs on STEM creativity and the mediation of intellectual risk-taking. *International Journal of Science Education*, 43(5), 672-692. [Doi:org/10.1080/09500693.2021.1877368]
- Willemsen, R. H., de Vink, I. C., Kroesbergen, E. H., & Lazonder, A. W. (2023). The role of creative thinking in children's scientific reasoning. *Thinking Skills and Creativity*, 49, 101375. [doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101375]

139 Abstract

- Xiang, D., Ge, S., Zhang, Z., Budu, J. T., & Mei, Y. (2023). Relationship among clinical practice environment, creative self-efficacy, achievement motivation, and innovative behavior in nursing students: A cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 120, 105656. [doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105656]
- Yaman S (2017). Investigating consistency of questions in primary and middle school science textbooks with objectives in science curriculum. *Journal of Education and Training Studies*, 5(4):81–89 .[Doi: 10.11114/jets.v5i4.2020]
- Zahdebablan, A., & Seyed-Kalan, S.M. (2015). The impact of perceived organizational innovative climate on Student teachers' creative self-efficacy and innovative behaviors using structural equation modeling. *Journal of Managing Education in Organizations*, 4 (1) :103-124. [In Persian] [URL: <http://journalieaa.ir/article-1-31-fa.html>]

رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری فکری دانش‌آموزان دختر با نقش میانجی خودکارآمدی خلاق

همین خضری‌آذر*

ژاله ملکی**

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی خودکارآمدی خلاق در رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری فکری انجام شد. روش اجرای پژوهش توصیفی همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم منطقه ۴ شهر تهران بودند که ۳۴۱ از آن‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری پلویا، خودکارآمدی خلاق کاروسکی و همکاران و خطرپذیری فکری بگتو استفاده شد. نتایج مدل معادلات ساختاری بیانگر تأثیر مثبت و معنی‌دار سبک‌های پذیرش و حمایت از استقلال بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری بود ($p < 0.01$). تأثیر محافظت افراطی بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری منفی و معنی‌دار بود ($p < 0.01$). تأثیر خواسته‌های افراطی بر خودکارآمدی خلاق ($p < 0.05$) و خطرپذیری فکری ($p < 0.01$) منفی و معنی‌دار بود. خودکارآمدی خلاق در تأثیر پذیرش و حمایت از استقلال بر خطرپذیری فکری نقش میانجی مثبت و معنی‌دار داشت. نقش میانجی خودکارآمدی خلاق در تأثیر محافظت افراطی و خواسته‌های افراطی بر خطرپذیری فکری منفی و معنی‌دار بود ($p < 0.05$). بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که سبک‌های فرزندپروری نقش قابل توجهی در

* استادیار روانشناسی تربیتی، گروه آموزش روان‌شناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، h.khezriazar@cfu.ac.ir

** کارشناسی ارشد روانشناسی شخصیت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیکی، zhalehmalekiz@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۳، تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۲/۲۹

خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری دانش‌آموزان دختر دارند و لزوم آگاهی والدین از شیوه‌های صحیح فرزندپروری جهت موفقیت علمی دانش‌آموزان را مورد تأکید قرار می‌دهند.

کلیدواژه‌ها: سبک‌های فرزندپروری، خودکارآمدی خلاق، خطرپذیری فکری، پذیرش، خواسته‌های افراطی.

۱. مقدمه

یکی از اهداف کلیدی نظام‌های آموزشی کمک به دانش‌آموزان برای توسعه توانایی خود جهت استدلال علمی است (Chinn & Malhotra, 2002; DiFranco, 2023; Willemsen et al., 2023). از جمله ویژگی‌های مهم استدلال علمی، تمایل به خطرپذیری فکری (intellectual risk-taking) می‌باشد. هر آزمایشی با خطر شکست مواجه است و تمام ایده‌های علمی با احتمال عدم تأیید روبرو هستند. بنابراین، کمک به دانش‌آموزان برای توسعه توانایی خود جهت استدلال علمی شامل حمایت از تمایل آن‌ها به خطرپذیری فکری در قالب به اشتراک‌گذاری و در معرض آزمون قرار دادن ایده‌ها و افکار خود، پرسیدن سؤالات، آزمایش رویه‌ها و استراتژی‌های جدید است (Tan et al, 2023; Akkaya, 2023; Beghetto, 2009; Bransford & Donovan, 2005). خطرپذیری در آموزش فرآیندی شناختی و دارای مراحل مختلفی از قبیل تفکر عمیق درباره مسائل و موضوعات، استنباط کردن درباره مسائل، ارائه فرضیه، بازآزمایی مجدد فرضیه‌ها از طریق بحث با گروه‌های همسالان و خلق راه‌حل‌های جدید است (Feng, 2024; Bal-İncebacak, 2019; Beghetto, 2009; Clifford & Chou, 1991). به عبارت دیگر، خطرپذیری فکری شامل فعالیت‌های شناختی است که دانش‌آموزان در جریان مشارکت در فرآیندهای فکری، تکالیف آموزشی، استفاده از دانش موجود و کسب دانش جدید انجام می‌دهند (Yaman, 2017).

خطرپذیری فکری، بر خلاف سایر اشکال رفتار خطرپذیر، به عنوان رفتاری سازگارانه تلقی می‌شود، زیرا تصور می‌شود که مزایای خطرپذیری فکری بیشتر از پیامدهای منفی آن باشد (Wan et al., 2021; Beghetto, 2009). تحقیقات پیشین بر اهمیت خطرپذیری فکری در یادگیری دانش‌آموزان تأکید کرده‌اند (Bransford & Donovan, 2005). خطرپذیری فکری می‌تواند اشکال متنوعی را در کلاس درس به خود بگیرد، دانش‌آموزانی که خطرپذیری فکری دارند، تمایل دارند تا تجربه‌های جدیدی داشته باشند، سؤال‌های متنوعی مطرح

نمایند و در فرآیند انجام تکالیف خود بیشتر درگیر آزمون و خطا شوند. اگرچه آن‌ها ممکن است در مورد نتایج اقدامات خود به اطمینان نرسند و احتمال شکست را نیز در نظر داشته باشند، اما همچنان به آزمایش ایده‌های خود و تجربه‌های جدید می‌پردازند، افزون بر این، ایده‌های خود را با همسالان به اشتراک می‌گذارند (Cleghorn, 2023; Dachner et al, 2017). Strum (1971) اظهار می‌دارد دانش‌آموزانی که از مهارت‌های خطرپذیری فکری برخوردارند، تمایل بیشتری به مشارکت در فعالیت‌های کلاسی دارند، حتی اگر بدانند که ممکن است شکست بخورند، و به همین ترتیب، این دانش‌آموزان با شجاعت بیشتری در امتحانات شرکت می‌کنند. (Clifford 1988) بیان می‌کند که دانش‌آموزان با سطوح بالای خطرپذیری فکری از فرآیند یادگیری لذت بیشتری می‌برند و در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات در طول این فرآیند موفق‌تر عمل می‌کنند.

هنگامی که دانش‌آموزان جهت به اشتراک‌گذاری و آزمایش ایده‌های خود تمایل داشته باشند، در یک فرآیند خودآغازگر (self-initiated) قرار می‌گیرند که به گسترش و تقویت ساختارهای شناختی موجود آن‌ها کمک می‌کند، این فرآیند خودآغازگر، یک عامل کلیدی در شکل‌گیری یادگیرندگان خودتنظیم‌گر محسوب می‌شود (Wan et al., 2021). Streitmatter (1997) اظهار می‌دارد که خطرپذیری فکری، به‌ویژه از طریق به اشتراک‌گذاری ایده‌ها و افکار در خلال بحث‌های کلاسی، به شکل‌گیری هویت علمی دانش‌آموزان کمک می‌کند و در نتیجه به ارتقای پیشرفت تحصیلی آنان منجر می‌شود. به‌طور مشابه، (Clifford 1991) براساس مفهوم منطقه تقریبی رشد که توسط ویگوتسکی مطرح شده است، توضیح می‌دهد که درگیر شدن در فعالیت‌ها و تکالیفی که فراتر از سطح توانایی فعلی فرد قرار دارد، نوعی خطرپذیری فکری به شمار می‌آید که می‌تواند به بهبود یادگیری و رشد شناختی دانش‌آموزان منجر گردد. اما علیرغم اهمیت خطرپذیری فکری در فرآیند یادگیری و رشد شناختی، بسیاری از دانش‌آموزان تمایلی به پذیرش این نوع خطر ندارند. براین اساس، نیاز به بررسی و درک عواملی که بر تمایل دانش‌آموزان برای مشارکت در خطرپذیری فکری تأثیر می‌گذارند، احساس می‌شود. مطابق با ادبیات پژوهش، خطرپذیری فکری تحت تأثیر مجموعه گسترده‌ای از عوامل از جمله تجارب و آموزش‌های قبلی دانش‌آموزان (Tan et al., 2023; Gezer, 2023)، عوامل فرهنگی (Gutiérrez & Rogoff, 2012)، عوامل بافتی از قبیل ماهیت خاص فعالیت‌ها و تکالیف یادگیری، خانواده (Akdağ & Köksal, 2022; Kuhn, 2022) و باورها و ادراکات شخصی دانش‌آموزان از قبیل باورهای خودکارآمدی دانش‌آموزان و

ادراکات آنها از حمایت معلم (Tan et al., 2023; Beghetto, 2009) قرار دارد. با این حال، در حال حاضر اطلاعات موجود در زمینه ارتباط هر یک از این عوامل با خطرپذیری فکری در دانش‌آموزان بسیار محدود و ناکافی است.

در این میان والدین نقش اساسی و تأثیرگذاری در خطرپذیری فکری فرزندان خود ایفا می‌کنند (Kuhn, 2022). پژوهش‌هایی که در زمینه خطرپذیری صورت گرفته‌اند، نشان می‌دهند که این پدیده بیشتر تحت تأثیر چگونگی ارتباط والد کودک قرار دارد تا عوامل ارثی و زیستی (Azh et al. 2021; Ju et al., 2020; Olivari et al., 2018) و این یافته‌ها اهمیت نقش خانواده و به‌ویژه سبک‌های فرزندپروری والدین در خطرپذیری فکری فرزندان را نشان می‌دهد. سبک فرزندپروری به عنوان ویژگی نسبتاً پایدار در والدین، شامل مجموعه‌ای از نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با کودک است که به تدریج به فرزند منتقل می‌شود. این سبک‌ها علاوه بر تأثیر عمیقی که بر رشد شناختی و عاطفی کودکان دارند، جو عاطفی ویژه‌ای را ایجاد می‌کنند که در آن رفتارهای والدین ابراز می‌شود (Darling & Steinberg, 1993). سبک‌های فرزندپروری نقش مهم و قابل توجهی در شکل‌گیری نگرش‌ها، طرز تفکر، دیدگاه‌های زندگی، سلامت جسمی و روانی فرزندان ایفا می‌کند. این اهمیت به این دلیل است که از زمان تولد، والدین نخستین افرادی هستند که کودکان رفتارهای خود را از آن‌ها می‌آموزند و از آن‌ها تأثیر می‌پذیرند (Kuppens & Ceulemans, 2019).

برای تربیت صحیح فرزندان سبک‌های فرزندپروری مختلفی توسط صاحب‌نظرانی از جمله (Baumrind, 1967; Grolnick et al., 1997; Barber, 1997; Plopa, 2008) پیشنهاد شده است که تمامی جوانب تربیتی آنها را در بر می‌گیرد. انتخاب این سبک‌ها به شرایط حاکم بر خانواده و همچنین شرایط روحی و روانی فرزندان و سن آنها بستگی دارد و والدین با انتخاب یکی از این روش‌ها می‌توانند از اثربخشی اعمال خود اطمینان حاصل کنند (حیدری و همکاران، ۱۳۹۷). Plopa (2008) سبک‌های فرزندپروری را در پنج بعد پذیرش کودک (acceptance of child)، حمایت از استقلال (autonomy support)، محافظت افراطی (excessive protecting)، خواسته‌های افراطی (excessive demands)، و عدم پیامد (بی‌ثباتی) (lack of consequence) دسته‌بندی کرده است. لذا پژوهش حاضر در پی آن است که سبک فرزندپروری را براساس این پنج بعد مورد مطالعه قرار دهد و چارچوب نظری تحقیق حاضر در رابطه با سبک‌های فرزندپروری براین اساس شکل می‌گیرد. پذیرش به معنای پذیرفتن کودک توسط والدین آن گونه که هست، همچنین با ابراز محبت و علاقه به

ویژگی‌های او و رضایت از تعاملات بین آن‌ها همراه است (Czyżkowska et al., 2019). حمایت از استقلال کودک بر عدم کنترل روانی یا اجبار متمرکز است (Soenens & Vansteenkiste, 2010)، والدینی که این نگرش را دارند، استقلال کودک را تشویق کرده و از کودک در کشف ترجیحات و نظرات شخصی حمایت می‌کنند. همچنین، به کودک اجازه می‌دهند آزادانه عقاید و افکار خود را بیان کند و مشارکت کودک در تصمیم‌گیری و حل مشکل را تشویق می‌کنند (Gralewski & Jankowska, 2020; Plopa, 2008). محافظت افراطی، شامل نگرانی و مراقبت بیش از حد از کودک و عدم آگاهی از تحول کودک است (Czyżkowska et al., 2019). چنین نگرشی با دخالت بی‌رویه در مسائل شخصی کودک، مراقبت مداوم و توجه بیش از حد همراه است. والدینی که از محافظت بیش از حد استفاده می‌کنند به نیاز کودک به استقلال توجه نمی‌کنند (Plopa, 2008; Puchalska-Wasył & Jankowski, 2020).

خواسته‌های افراطی، الگوی تربیتی سفت و سخت، بدون توجه به نیازهای کودک، عدم پذیرش اختلاف نظر، برقراری ارتباط در قالب مطالبه، امر و نهی، تأکید بر دستاوردها، کمال‌گرایی و اطاعت است (Czyżkowska et al., 2019). بی‌ثباتی در نگرش والدین به این معنی است که تغییرات در رفتار والدین نسبت به کودک عمدتاً توسط تغییرات خلق و خوی آنها دیکته می‌شود (Plopa, 2008). بعد بی‌ثباتی با تغییرپذیری خلق و خوی والدین همبستگی قوی دارد و بر گرمی روابط والدین و فرزند تأثیر می‌گذارد. والدینی که با این نگرش مشخص می‌شوند، محبت‌آمیز تلقی می‌شوند، اما قادر به ایجاد فضای گرم در خانه نیستند که اعضای خانواده را به یکدیگر نزدیکتر کند. در نتیجه، فرزندان خود را از والدین جدا می‌کنند، به آن‌ها اعتماد نمی‌کنند، خود را منزوی می‌کنند و تمایلی به در میان گذاشتن رازها و خواسته‌های خود ندارند (Plopa, 2008; Puchalska-Wasył & Jankowski, 2020).

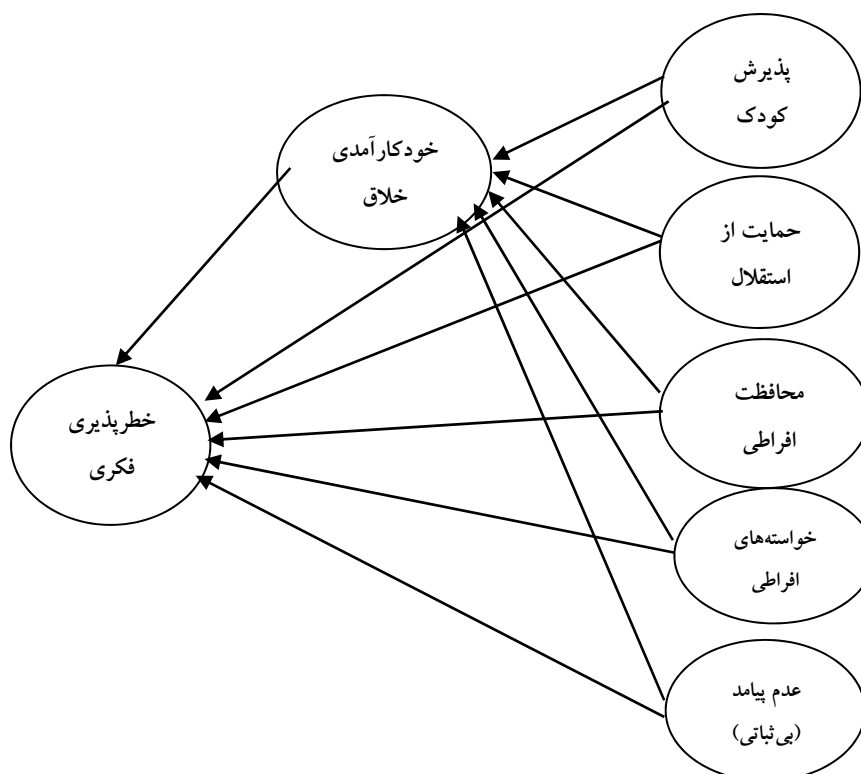
یکی از متغیرهایی که ممکن است در ارتباط بین سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری فکری نقش میانجی داشته باشد، خودکارآمدی خلاق (creative self-efficacy) است. در عصر امروز اهمیت و ضرورت حیاتی خلاقیت به طور فزاینده و سریعی در حال افزایش است و بر تمامی ابعاد و شئون زندگی انسان مسلط است. علاوه بر این، مرکز ثقل حرکات جدید در آینده را خلاقیت و میزان استفاده از تفکر خلاق تشکیل می‌دهد. براین اساس، یکی از چالش‌های جدی و قابل پیش‌بینی بشر در آینده، موضوع بهره‌گیری از ذهن و شخصیت‌های خلاق در زمینه‌های مختلف علمی، پژوهشی، فناوری و بهداشتی است

(پیرخائفی و همکاران، ۱۳۸۸؛ کنعانی هرنیدی و همکاران، ۱۴۰۰). خودکارآمدی خلاق می‌تواند پیش زمینه اجباری تلاش خلاقانه باشد. سازه خودکارآمدی خلاق ریشه در نظریه شناختی اجتماعی (۲۰۰۱) Bandura دارد. مطابق با نظریه شناختی اجتماعی خودکارآمدی نقش انگیزشی در فرآیند خلاقیت و نوآوری ایفا می‌کند (Bandura, 1997).

خودکارآمدی خلاق به باور فرد به توانایی‌های خود برای تولید ایده‌های خلاقانه و ارائه راه‌حل‌های خلاقانه برای مسائل و مشکلات اشاره دارد (عبدالله زادگان و سردرای، ۱۴۰۱؛ Tierney & Farmer, 2002; Green & Rizwan, 2024; Mou, 2024). اشخاصی که دارای خودکارآمدی خلاق هستند، باور دارند که توانایی خلاقیت دارند و به طور مداوم به فعالیت‌های خلاقانه روی می‌آورند و دارای دستاوردهای خلاقانه بیشتری نسبت به افرادی که چنین باوری ندارند، هستند (Beghetto, 2006; Karwowski et al., 2018; Xiang et al., 2023). بنابراین، اعتماد و باور به توانایی خلاقانه برای آزمودن مسائل حل نشده، چالش‌انگیز و خطرپذیر ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش‌های انجام شده نیز بیانگر نقش خودکارآمدی خلاق در خطرپذیری فکری هستند (Beghetto, 2009; Feng, 2024). علاوه بر این، باورهای خودکارآمدی فرزندان، تحت تأثیر سبک‌های فرزندپروری والدین قرار می‌گیرد. والدین با برقراری ارتباط مناسب با فرزندان خود باعث رشد خودکارآمدی و خلاقیت در فرزندان می‌شوند. پژوهش‌های انجام شده نیز بیانگر نقش سبک‌های فرزندپروری در خودکارآمدی خلاق فرزندان است (محمدخانی و یوسفوند، ۱۳۹۷؛ محمدخانی و پورطاهریان، ۱۳۹۸؛ Chen et al., 2021; Kong & Yasmin, 2022).

در مجموع، خطرپذیری فکری یکی از ویژگی‌های مهم است که می‌تواند به بهبود فرآیند یادگیری و رشد شخصیت دانش‌آموزان دختر کمک شایانی کند. این مفهوم به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا از محدوده‌های امن خود خارج شده و به تجربه افکار جدید و خلاقانه بپردازند. دانش‌آموزانی که در مواجهه با چالش‌ها و ابهامات از خطرپذیری فکری برخوردارند، توانایی بیشتری در شناسایی و حل مسائل از خود نشان می‌دهند، این مهارت در زمینه‌های شغلی و اجتماعی آینده آن‌ها به شکل قابل توجهی مؤثر خواهد بود. علاوه بر این، خطرپذیری فکری به دختران این امکان را می‌دهد که از نارسایی‌ها و شکست‌ها درس بگیرند و به استقبال تجربه‌های نو بروند، این موضوع می‌تواند موجب تقویت اعتماد به نفس آن‌ها شود. همچنین، خطرپذیری فکری می‌تواند نگرش مثبت‌تری را نسبت به یادگیری و تحصیل در میان دختران ایجاد کند و آن‌ها را قادر سازد تا در مواجهه با

چالش‌های نوظهور و فرصت‌های شغلی آینده به شکل مؤثری عمل نمایند. لذا، توجه به خطرپذیری فکری و پرورش آن در بین دانش‌آموزان دختر نه تنها به بهبود تجربیات یادگیری آن‌ها کمک می‌کند، بلکه به ایجاد آینده‌ای مطلوب‌تر برای آن‌ها در عرصه‌های مختلف اجتماعی و شغلی نیز خواهد انجامید. بنابراین، مسأله اصلی پژوهش حاضر تبیین رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری فکری دانش‌آموزان دختر با نقش میانجی خودکارآمدی خلاق می‌باشد که می‌تواند به شناخت عمیق‌تری از عوامل مؤثر بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری در این قشر از جامعه کمک کند و در نهایت، راهکارهایی برای والدین و معلمان در جهت تقویت این ویژگی‌ها ارائه دهد. مدل مفهومی پژوهش و روابط مفروض بین متغیرها در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

۲. روش‌شناسی

روش اجرای پژوهش توصیفی همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم منطقه ۴ شهر تهران در بهار ۱۴۰۱ تشکیل دادند که از بین آن‌ها ۳۸۰ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب و نسبت به تکمیل پرسشنامه‌ها اقدام نمودند. از این تعداد پس از حذف پرسشنامه‌هایی که ناقص پاسخ داده شده بودند ۳۴۱ پرسشنامه وارد تحلیل شدند. دامنه سنی دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش، بین ۱۵ تا ۱۸ سال و میانگین سنی آنان ۱۶/۵۹ بود. مراحل اجرای پژوهش به این صورت بود که پس از اخذ مجوزهای لازم، با آموزش و پرورش منطقه ۴ شهر تهران هماهنگی‌های لازم انجام شد، سپس پژوهشگر با مراجعه حضوری به مدارس و هماهنگی با مدیران مدارس و پس از توضیحات لازم برای دانش‌آموزان در رابطه با هدف و اهمیت پژوهش، پرسشنامه‌ها را در اختیار آنان قرار داده تا پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند. ملاک‌های ورود به پژوهش نیز اشتغال به تحصیل در مقطع متوسطه دوم، رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش و جنسیت مؤنث بود و معیارهای خروج از پژوهش شامل عدم تمایل به همکاری از سوی دانش‌آموز و وجود پرسشنامه‌های مخدوش و ناقص بود. در نهایت، با توجه به اینکه در پژوهش حاضر رابطه بین متغیرها در چارچوب مدل مورد بررسی قرار گرفته است، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و روش معادلات ساختاری با نرم‌افزار SPSS-24 و AMOS-24 استفاده گردید.

۱.۲ ابزارهای پژوهش

۱.۱.۲ پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری

برای اندازه‌گیری سبک‌های فرزندپروری از پرسشنامه ۲۰۰۸ (Plopa) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۵۰ گویه است که سبک‌های فرزندپروری را در پنج بعد پذیرش کودک، حمایت از استقلال، محافظت افراطی، خواسته‌های افراطی، و عدم پیامد (بی‌ثباتی) اندازه‌گیری می‌کند. هر کدام از ابعاد توسط ۱۰ گویه اندازه‌گیری شدند. اندازه‌گیری گویه‌ها براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) انجام شد. ویژگی‌های روانسنجی این پرسشنامه در پژوهش‌های (Plopa, 2008; Gralewski & Jankowska, 2020) مورد تأیید قرار گرفته است. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در

رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری ... (هیمن خضری‌آذر و ژاله ملکی) ۱۴۹

پژوهش (۲۰۲۰) Gralewski & Jankowska برای ابعاد پذیرش کودک، حمایت از استقلال، محافظت افراطی، خواسته‌های افراطی، و عدم پیامد (بی‌ثباتی) به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۰، ۰/۸۴ و ۰/۸۵ گزارش شد. با توجه به اینکه این پرسشنامه قبلاً در ایران ترجمه و استفاده نشده است، پس از ترجمه جهت بررسی روایی محتوایی پرسشنامه در اختیار خبرگان و متخصصان حوزه پژوهش قرار گرفت و پس از اعمال نظرات اصلاحی متخصصان پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. علاوه بر این، در پژوهش حاضر ضریب همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برای ابعاد پذیرش کودک، حمایت از استقلال، محافظت افراطی، خواسته‌های افراطی، و عدم پیامد (بی‌ثباتی) به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۹، ۰/۹۱، ۰/۹۵ و ۰/۹۰ به دست آمد. همچنین جهت بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش حاضر $NFI=0/94$ و $CFI=0/96$ ، $AGFI=0/89$ ، $GFI=0/92$ ، $RMSEA=0/072$ به دست آمده است که نشانگر روایی مناسب این پرسشنامه است.

۲.۱.۲ خطرپذیری فکری

جهت اندازه‌گیری خطرپذیری فکری از پرسشنامه (۲۰۰۹) Beghetto استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۶ گویه است. گویه‌ها براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) اندازه‌گیری شدند. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش (۲۰۰۹) Beghetto 80/0 گزارش شد. در این پژوهش پس از ترجمه پرسشنامه، جهت بررسی روایی محتوایی در اختیار خبرگان و متخصصان حوزه پژوهش قرار گرفت و پس از اعمال نظرات اصلاحی متخصصان مورد استفاده قرار گرفت. علاوه بر این، در پژوهش حاضر ضریب همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمد. همچنین جهت بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش حاضر $NFI=0/99$ و $CFI=0/99$ ، $AGFI=0/94$ ، $GFI=0/96$ ، $RMSEA=0/047$ به دست آمده است که نشانگر روایی مناسب این پرسشنامه است.

۳.۱.۲ خودکارآمدی خلاق

برای سنجش این متغیر از پرسشنامه (۲۰۱۳) Karwowski et al استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۶ گویه است. گویه‌ها براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا

کاملاً موافقم (۵) اندازه‌گیری شدند. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش (۲۰۲۰) Gralewski & Jankowska 85/0 گزارش شد. در ایران نیز زاهد بابلان و سیدکلان (۱۳۹۴) آلفای آن را ۰/۸۹ گزارش کردند. در این پژوهش جهت بررسی روایی محتوایی از نظر خبرگان و متخصصان در حوزه پژوهش استفاده شد و پس از اعمال نظرات اصلاحی متخصصان پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. در پژوهش حاضر ضریب همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد. همچنین جهت بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش حاضر $RMSEA=0/054$ ، $GFI=94/0$ ، $AGFI=91/0$ ، $CFI=98/0$ و $NFI=0/96$ به دست آمده است که نشانگر روایی مناسب این پرسشنامه است.

۳. یافته‌ها

در جدول ۱؛ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین و انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی ارائه شده است. مقادیر چولگی و کشیدگی کمتر از ۲ نشان‌دهنده نرمال بودن داده‌ها است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
پذیرش	۳۲/۰۴	۶/۹۶	-۰/۳۹۸	۱/۰۹۴
خواسته‌های افراطی	۳۱/۳۸	۱۰/۱۹	-۰/۰۱۷	-۰/۸۴۵
حمایت از استقلال	۳۱/۸۰	۷/۵۸	-۰/۱۱۶	۰/۲۲۸
محافظت افراطی	۳۲/۳۴	۸/۸۱	-۰/۰۱۹	-۰/۰۶۸
عدم پیامد (بی‌ثباتی)	۲۷/۴۸	۹/۷۵	۰/۳۵۲	-۰/۶۷۴
خودکارآمدی خلاق	۲۱/۳۳	۴/۵۶	-۰/۷۲۷	۱/۷۵۷
خطرپذیری فکری	۱۶/۶۰	۵/۵۱	-۰/۳۵۳	-۰/۲۳۲

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود قدر مطلق چولگی و کشیدگی تمامی متغیرها کمتر از یک است. در نتیجه مفروضه نرمال بودن مدل‌یابی معادلات ساختاری برقرار است. در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری ... (هیمن خضری آذر و ژاله ملکی) ۱۵۱

جدول ۲. ماتریس همبستگی سازه‌های پژوهش

خطرپذیری فکری	خودکارآمدی خلاق	بی‌ثباتی	محافظة افراطی	استقلال	خواسته‌افراطی	پذیرش	تأیید
						۱	پذیرش
					۱	-۰/۲۸**	خواسته‌های افراطی
				۱	-۰/۳۱**	۰/۵۱**	حمایت از استقلال
			۱	-۰/۴۲**	۰/۲۷**	-۰/۳۴**	محافظة افراطی
		۱	-۰/۱۰	۰/۱۷**	-۰/۰۲	۰/۰۱	عدم پیامد (بی‌ثباتی)
	۱	۰/۰۷	-۰/۳۷**	۰/۵۳**	-۰/۲۹**	۰/۴۲**	خودکارآمدی خلاق
۱	۰/۵۲**	۰/۱۰	-۰/۴۷**	۰/۵۵**	-۰/۴۰**	۰/۴۸**	خطرپذیری فکری

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود ضریب همبستگی سبک فرزندپروری پذیرش با خودکارآمدی خلاق ($r = 0.42$) و خطرپذیری فکری ($r = 0.48$) در سطح 0.01 مثبت و معنی‌دار است. ضریب همبستگی سبک فرزندپروری خواسته‌های افراطی با خودکارآمدی خلاق ($r = -0.29$) و خطرپذیری فکری ($r = -0.40$) در سطح 0.01 منفی و معنی‌دار است. ضریب همبستگی سبک فرزندپروری حمایت از استقلال با خودکارآمدی خلاق ($r = 0.53$) و خطرپذیری فکری ($r = 0.55$) در سطح 0.01 مثبت و معنی‌دار است. ضریب همبستگی

سبک فرزندپروری محافظت افراطی با خودکارآمدی خلاق ($r = -0.37$) و خطرپذیری فکری ($r = -0.47$) در سطح 0.01 منفی و معنی‌دار است. ضریب همبستگی سبک فرزندپروری بی‌ثباتی با خودکارآمدی خلاق ($r = -0.07$) و خطرپذیری فکری ($r = 0.10$) معنی‌دار نیست. ضریب همبستگی خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری ($r = 0.52$) در سطح 0.01 مثبت و معنی‌دار است. در جدول ۳ اثرات مستقیم، غیرمستقیم، ضرایب تی و واریانس تبیین شده متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

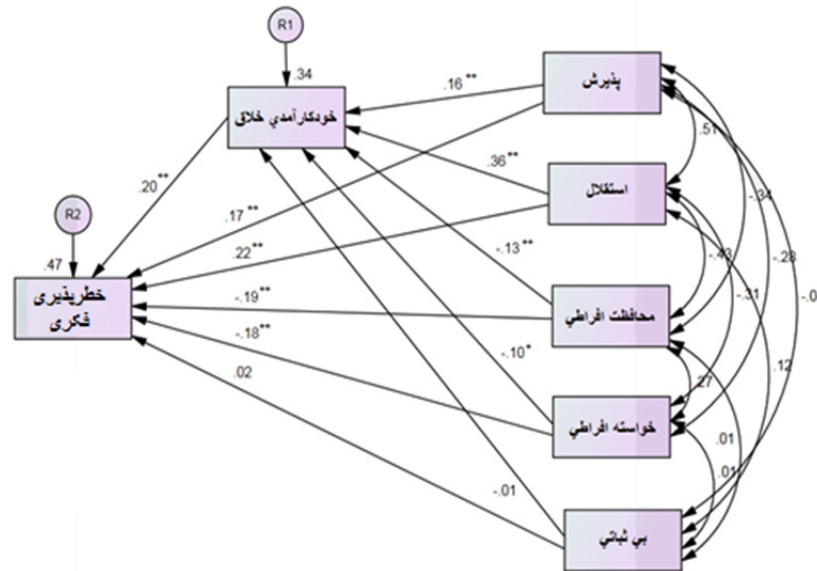
جدول ۳. نتایج مدل آزمون شده

مسیرها	β	آماره t	P
مسیرهای اثر مستقیم			
پذیرش $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	0.17^{**}	۳/۶۲۸	۰/۰۰۱
خواسته‌های افراطی $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	-0.18^{**}	۴/۰۹۴	۰/۰۰۱
حمایت از استقلال $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	0.22^{**}	۴/۰۶۱	۰/۰۰۱
محافظت افراطی $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	-0.19^{**}	۴/۱۲۸	۰/۰۰۱
عدم پیامد (بی‌ثباتی) $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	0.02	۰/۵۳۶	
خودکارآمدی خلاق $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	0.20^{**}	۴/۱۸۴	۰/۰۰۱
پذیرش $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق	0.16^{**}	۳/۰۹۴	۰/۰۰۱
خواسته‌های افراطی $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق	-0.10^*	۲/۱۵۸	۰/۰۵
حمایت از استقلال $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق	0.36^{**}	۶/۵۳۰	۰/۰۰۱
محافظت افراطی $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق	-0.13^{**}	۲/۵۹	۰/۰۰۱
عدم پیامد (بی‌ثباتی) $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق	-0.01	۰/۸۵۵	۰/۵۶۱
مسیرهای اثر غیر مستقیم			
پذیرش $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	0.03^*	۲/۴۸۸	۰/۰۵
خواسته‌های افراطی $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	-0.02^*	۱/۹۶۲	۰/۰۵
حمایت از استقلال $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	0.07^{**}	۳/۵۲۳	۰/۰۰۱
محافظت افراطی $\leftarrow$ خودکارآمدی خلاق $\leftarrow$ خطرپذیری فکری	-0.03^*	۲/۲۰۲	۰/۰۵

۰/۵۷۴	۰/۸۳۸	-۰/۰۰۲	عدم پیامد ← خودکارآمدی اخلاق ← خطرپذیری فکری
-------	-------	--------	--

*p < 0.05 **p < 0.01

مطابق با یافته‌های گزارش شده در جدول ۳، تأثیر پذیرش بر خودکارآمدی اخلاق و خطرپذیری فکری مثبت و معنی‌دار است. تأثیر استقلال بر خودکارآمدی اخلاق و خطرپذیری فکری مثبت و معنی‌دار است. تأثیر محافظت افراطی بر خودکارآمدی اخلاق و خطرپذیری فکری منفی و معنی‌دار است. تأثیر خواسته افراطی بر خودکارآمدی اخلاق و خطرپذیری فکری منفی و معنی‌دار است. تأثیر بی‌ثباتی (عدم پیامد) بر خودکارآمدی اخلاق و خطرپذیری فکری معنی‌دار نیست. نقش میانجی خودکارآمدی اخلاق در تأثیر پذیرش بر خطرپذیری مثبت و معنی‌دار است. نقش میانجی خودکارآمدی اخلاق در تأثیر حمایت از استقلال بر خطرپذیری مثبت و معنی‌دار است. نقش میانجی خودکارآمدی اخلاق در تأثیر خواسته‌های افراطی بر خطرپذیری منفی و معنی‌دار است. نقش میانجی خودکارآمدی اخلاق در تأثیر محافظت افراطی بر خطرپذیری فکری منفی و معنی‌دار است. نقش میانجی خودکارآمدی اخلاق در تأثیر بی‌ثباتی بر خطرپذیری فکری معنی‌دار نیست. شاخص‌های برازش بدست آمده برای مدل آزمون شده نشان داد که شاخص RMSEA در مدل برآورد شده با میزان ۰/۰۶۲ از سطح قابل قبولی برخوردار بوده و دیگر شاخص برازش مانند CFI، GFI، NFI، و AGFI به ترتیب برابر با ۰/۹۹، ۰/۹۹۶، ۰/۹۹، ۰/۹۵ همگی در سطح مناسبی هستند و این مشخصه‌های نکویی برازش نشان می‌دهد داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این مدل برازش مناسبی دارد. در شکل ۲، مدل آزمون شده برای فرضیه‌های پژوهش همراه با مقادیر استاندارد شده روی هر کدام از مسیرها درج شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد، ۳۴ درصد واریانس خودکارآمدی اخلاق و ۴۷ درصد واریانس خطرپذیری فکری توسط مدل پژوهش تبیین می‌شود.

شکل ۲. مدل آزمون شده پیش‌بینی خطرپذیری فکری
بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی خودکارآمدی خلاق

۴. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی خودکارآمدی خلاق در تأثیر سبک‌های فرزندپروری بر خطرپذیری فکری دانش‌آموزان در چارچوب مدل معادلات ساختاری انجام شد. به‌طور کلی نتایج شاخص‌های برازندگی مدل آزمون شده نشان داد که مدل پیشنهادی، از برازش مناسبی برخوردار است و قادر به پیش‌بینی ۴۷ درصد از تغییرات خطرپذیری فکری است. نتایج مدل معادلات ساختاری نشان داد سبک فرزندپروری پذیرش کودک بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. بنابراین، پذیرش کودک منجر به افزایش خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش‌های (Chen et al., 2021; Azh et al., 2021; Ju et al., 2020; Kong & Yasmin, 2022) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اگر فرزندان در رابطه با مسائل و مشکلات بوجود آمده به آسانی با والدینشان صحبت کنند، فرزندان احساس کنند که والدین از بودن با آنان لذت می‌برند، والدین به شنیدن دیدگاه‌ها و عقاید فرزندانشان علاقه‌مند باشند، هنگامی که فرزندان به کمک نیاز دارند، والدین با کمال میل به آنان کمک

کنند، والدین از گذراندن اوقات با فرزندانشان واقعاً خوشحال شوند، همانند یک دوست واقعی با فرزندانشان رفتار کنند و هنگام مواجهه با مشکلات والدین به فرزندانشان کمک کنند تا به بهترین شکل ممکن آن را پشت سر بگذارند و احساس بهتری داشته باشند باعث می‌شود که فرزندان باور بیشتری به توانایی خلاق خودشان داشته باشند و در نتیجه خطرپذیری فکری بیشتری داشته باشند. علاوه بر این، والدین با سبک پذیرش فرزندان خود را به گونه‌ای تربیت می‌کنند که خود را بر اساس استانداردهای درونی ارزیابی کنند نه استانداردهای هنجاری. همچنین، والدین پذیرنده به فرزندان خود اجازه می‌دهند در رابطه با موضوعات مختلف اظهارنظر کنند، سؤال پرسند، در مورد آنچه نیاز دارند و فکر می‌کنند صحبت کنند، در مورد سطح علاقه خود صحبت کنند، در مورد چگونگی حل مشکلات سؤال پرسید، به دنبال روشنی (توضیحات) بیشتر باشند و انتخاب‌های خود را داشته باشند و در نتیجه از این طریق بر خطرپذیری فکری فرزندان تأثیر بگذارند. بنابراین، گفت‌وگو و وجود یک فضای آزاد برای بیان احساسات و نظرات کودک در محیط خانه می‌تواند به رشد خودکارآمدی و خطرپذیری فکری بیشتر منجر شود.

نتایج همچنین نشان داد سبک فرزندپروری حمایت از استقلال بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. بنابراین، حمایت از استقلال منجر به افزایش خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری می‌شود. این یافته تا حدودی با نتایج پژوهش‌های (Chen et al., 2021; Azh et al., 2021; Ju et al., 2020; Olivari et al., 2018) همخوانی دارد. مطابق با نظریه خودتعیین‌گری (Deci & Ryan, 2000) نیز والدین می‌توانند با ایجاد محیطی پر از حمایت و اعتماد، دادن آزادی عمل و خودمختاری زمینه‌ساز تقویت مهارت‌های خلاقانه و خطرپذیری فکری فرزندان شوند. این یافته‌ها بیانگر این است که اگر والدین به فرزندانشان اجازه دهند که در موقعیت‌های مختلف به تنهایی یاد بگیرند، و به این باور برسند که فرزندان می‌توانند انتخاب‌های متفاوت با آن‌ها داشته باشند، نیازی به کنترل مداوم فرزندانشان نخواهند داشت. همچنین اعتماد به توانایی‌های فرزندانشان و پذیرش این واقعیت که آن‌ها اسرار خودشان را دارند و ضرورت ندارد که والدین همه چیز را بدانند یا ببینند، کمک می‌کند والدین فرزندانشان را درک کنند و به این نکته پی ببرند که همیشه حق با آن‌ها نیست. افزون بر این، انتظار نداشتن از فرزندان برای موافقت در مورد همه چیز و احترام به نظرات و علایق آن‌ها نیز تأثیر مهمی دارد. والدین نباید از فرزندان خود بخواهند که همه چیز را به آن‌ها بگویند و این امر را پذیرفته باشند که با بزرگ‌تر شدن

فرزندان، آن‌ها حق تصمیم‌گیری مستقل خود را خواهند داشت. این مجموعه اقدامات سبب می‌شود که فرزندان باور بیشتری به توانایی‌های خلاق خود پیدا کرده و خطرپذیری فکری بیشتری از خود نشان دهند. بنابراین، حمایت از استقلال به فرزندان این جسارت را می‌دهد که پیشرفت کنند و ایده‌های جدید را بررسی کنند، حتی اگر در ابتدا در مهارت‌های مربوط به آن‌ها ضعیف باشند. آن‌ها یاد می‌گیرند که اگر اشتباهی هم مرتکب شوند، این یک فرصت یادگیری است، و می‌توانند به سؤالات خود بپردازند بدون اینکه نگرانی از قضاوت دیگران داشته باشند. در نتیجه، این نوع حمایت والدینی نه تنها به تقویت خودکارآمدی خلاق منجر می‌شود، بلکه فرزندان را تشویق می‌کند که خطرپذیری فکری بیشتری داشته باشند و به جستجو و یادگیری در محیط‌های جدید بپردازند، که این خود می‌تواند به پیشرفت‌های طولانی‌مدت در توانمندی‌های آن‌ها منجر شود.

یافته دیگر پژوهش این بود که سبک فرزندپروری محافظت افراطی بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری تأثیر منفی و معنی‌داری دارد. بنابراین، محافظت افراطی منجر به کاهش خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری می‌شود. این یافته تا حدودی با نتایج پژوهش‌های (Chen et al., 2021; Ju et al., 2020; Olivari et al., 2018) همخوانی دارد اما در رابطه با تأثیر محافظت افراطی بر خودکارآمدی خلاق با نتایج پژوهش (Gralewski & Jankowska, 2020) همخوانی ندارد. محافظت افراطی می‌تواند به کاهش ظرفیت کودکان در مواجهه با چالش‌ها و یادگیری‌های جدید منجر شود. مطابق با (Gralewski & Jankowska, 2020) فرزندان تحت تأثیر این سبک تربیتی ممکن است کمتر تمایل به ابتکار، نوآوری و خطرپذیری در تفکر داشته باشند. این وضعیت نه تنها بر خلاقیت آن‌ها تأثیر منفی می‌گذارد بلکه همچنین مانع از توسعه مهارت‌های اساسی لازم برای موفقیت در آینده می‌گردد. بنابراین، والدین با سبک محافظت افراطی فرزندان را بیش از حد کنترل می‌کنند و بیش از حد از آن‌ها مراقبت می‌کنند در نتیجه نگرانی و مراقبت بیش از حد از فرزندان باعث می‌شود خودکارآمدی خلاق و در نتیجه خطرپذیری فکری کمتری داشته باشند. بنابراین، والدینی که از فرزندان حمایت مفرط می‌کنند، درباره سلامتی و امنیت کودک بیش از اندازه نگران‌اند و از انجام مستقل کارها توسط فرزندان جلوگیری می‌کنند باعث می‌شود که فرزندان خطرپذیری فکری کمتری داشته باشند.

از دیگر نتایج مدل معادلات ساختاری این بود که سبک فرزندپروری خواسته‌های افراطی بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری تأثیر منفی و معنی‌داری دارد. بنابراین،

خواسته‌های افراطی منجر به کاهش خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش‌های (Azhar et al., 2021; Olivari et al., 2018) همخوانی دارد اما در رابطه با تأثیر خواسته‌های افراطی بر خودکارآمدی خلاق با نتایج پژوهش (Gralewski & Jankowska, 2020) همخوانی ندارد. والدین با خواسته‌های افراطی احتمال دارد عملکرد فرزندان را بدون در نظر گرفتن توانمندی‌ها و خصوصیات آنها ارزیابی کنند، آنها ممکن است معیارهای بسیار سخت‌گیرانه و یا متناقضی برای رفتارهای فرزندان به کار ببرند، یا اینکه اصلاً هیچ توجهی به استقلال فرزندان نداشته باشند، به پیشرفت‌ها و شایستگی‌های آنها واکنش نشان ندهند و در نتیجه بر خودکارآمدی و خطرپذیری فکری آنان تأثیر منفی بگذارند. توجه به نیازهای روانی و احساسی فرزندان، یکی از ارکان مهم تربیت سالم است. حمایت عاطفی و عدم فشار مفرط به کودکان منجر به افزایش خودکارآمدی و خلاقیت آنها می‌شود (Deci & Ryan, 2000) در مقابل، تربیت سختگیرانه می‌تواند تأثیرات سوئی بر ابعاد روانی کودک داشته باشد. به عنوان مثال، والدینی که فقط بر دستاوردها و نتایج تأکید می‌کنند، به احتمال زیاد فرزندان را از تجربه شکست و یادگیری از آن محروم می‌کنند، که این خود به نوبه خود بر خطرپذیری فکری آنها تأثیر منفی می‌گذارد (Kagan et al., 2019). بنابراین، الگوی تربیتی سفت و سخت، عدم توجه به نیازهای روانی و عاطفی کودک، عدم پذیرش اختلاف نظر، برقراری ارتباط در قالب مطالبه، امر و نهی و تأکید بر دستاوردها، کمال‌گرایی و اطاعت منجر به کاهش خودکارآمدی خلاق و در نتیجه کاهش خطرپذیری فکری می‌شود. در واقع زمانی که والدین به نیازها و خواسته‌های فرزندان توجه نکنند و صرفاً بر دستور دادن و امر و نهی تأکید داشته باشند باعث می‌شود که فرزندان گرایش کمتری به خطرپذیری فکری داشته باشند.

یافته دیگر پژوهش این بود که بی‌ثباتی بر خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری تأثیر معنی‌داری ندارد. این یافته با نتایج پژوهش (Gralewski & Jankowska, 2020) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اگر والدین در سبک تربیتی خود ثبات نداشته باشند و رفتار آنها نسبت به فرزندان براساس روحیاتشان باشد و تغییرات در رفتار والدین نسبت به کودک عمدتاً توسط تغییرات خلق و خوی آنها تعیین شود باعث می‌شود پیامدی در رابطه با خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری فرزندان نداشته باشد. در نتیجه، اگر والدین نتوانند رفتارهای خود را به‌طور مؤثری تنظیم کنند و در موقعیت‌های مختلف به‌طور غیرقابل پیش‌بینی عمل کنند، این عدم ثبات در رفتار والدین ممکن است به ایجاد یک

وضعیت عاری از احساس ترس و یا عدم اطمینان در کودک منجر شود و خطرپذیری فکری فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

از دیگر نتایج مدل معادلات ساختاری این بود که خودکارآمدی خلاق بر خطرپذیری فکری تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های (Beghetto, 2009; Feng, 2024) همخوانی دارد. این یافته بیانگر این است که افراد با خودکارآمدی خلاق، به احتمال بیشتری در مواجهه با ایده‌های نو و شرایط نامطلوب ریسک کرده و راه‌حل‌های مبتنی بر خلاقیت را امتحان می‌کنند. از طرف دیگر، توانایی‌های خلاقانه‌ای که در نتیجه خودکارآمدی خلاق به وجود می‌آید، به افراد این امکان را می‌دهد که نه تنها در مواجهه با مشکلات بلکه در پیشبرد ایده‌های نوآورانه نیز اعتماد به نفس بیشتری داشته باشند (Runco & Pagnani, 2011). این اعتماد به نفس منجر به افزایش خطرپذیری فکری می‌شود، زیرا افراد باور دارند که توانایی تطبیق و انطباق با شرایط جدید و چالش‌ها را دارند. بنابراین، اگر افراد باور داشته باشند که می‌توانند حتی مسائل بسیار پیچیده را به‌صورت اثربخش حل کنند، به توانایی‌های خلاق خود اعتماد داشته باشند، در مقایسه با دوستان، از تخیل و نبوغ متمایزی برخوردار باشند، اکثر اوقات، ثابت کرده باشند که می‌توانند با موقعیت‌های مشکل‌زا (شرایط سخت) کنار بیایند، مطمئن باشند که می‌توانند با مشکلاتی که نیاز به تفکر خلاق دارند، روبرو شوند و در ارائه راه‌حل‌های اصیل برای مشکلات عملکرد خوبی داشته باشند منجر به افزایش خطرپذیری فکری می‌شود. در نتیجه باور افراد به توانایی‌های خود برای تولید ایده‌های خلاقانه و ارائه راه‌حل‌های خلاقانه برای مسائل و مشکلات باعث می‌شود که خطرپذیری فکری بیشتری داشته باشند.

در مجموع، نتایج میانجی مدل پژوهش نشان داد که پذیرش کودک و حمایت از استقلال از طریق خودکارآمدی خلاق تأثیر غیرمستقیم مثبت و معناداری بر خطرپذیری فکری دارند. در نتیجه، پذیرش کودک از طریق تأثیرگذاری بر خودکارآمدی خلاق منجر به افزایش خطرپذیری فکری می‌شود. علاوه بر این، خواسته‌های افراطی و محافظت افراطی از طریق خودکارآمدی خلاق تأثیر غیرمستقیم منفی و معناداری بر خطرپذیری فکری دارد. بنابراین، خواسته‌های افراطی و محافظت افراطی از طریق تأثیرگذاری بر خودکارآمدی خلاق منجر به کاهش خطرپذیری فکری می‌شوند.

این تحقیق دارای محدودیت‌هایی است، اولین محدودیت آن است که پژوهش حاضر از نوع همبستگی است و استنباط روابط علت و معلولی بین متغیرها صحیح نیست.

محدودیت دیگر اینکه جامعه آماری پژوهش حاضر تنها دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم منطقه ۴ تهران بودند و تعمیم به دانش‌آموزان پسر و سایر مقاطع باید با احتیاط صورت پذیرد. پژوهش‌های آینده می‌توانند چنین پژوهشی را در بین دانش‌آموزان پسر و سایر مقاطع تحصیلی انجام دهند.

در نهایت می‌توان نتیجه گفت که سبک‌های فرزندپروری نقش قابل ملاحظه‌ای در خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری دانش‌آموزان دختر دارند و لزوم آگاهی والدین از شیوه‌های صحیح فرزندپروری جهت موفقیت علمی دانش‌آموزان را مورد تأکید قرار می‌دهند. پژوهش حاضر در مسیر تلاش برای مطالعه ارتباط بین سبک‌های فرزندپروری، خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری به یافته‌هایی دست یافت که برای متخصصان این حوزه، معلمان، والدین و دانش‌آموزان مفید و قابل استفاده است. با توجه به اینکه نتایج رابطه مثبتی بین سبک پذیرش فرزند و حمایت از استقلال با خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری دانش‌آموزان را نشان داد، می‌توان این سبک‌ها را به عنوان الگویی که با پیامدهای انطباقی بیشتری همراه است، به والدین و معلمان توصیه نمود و براین اساس به والدین و معلمان پیشنهاد کرد فضایی را ایجاد کنند که در آن دانش‌آموزان احساس راحتی کنند تا ایده‌ها و افکار خود را بدون ترس از قضاوت یا انتقاد بیان کنند، از دانش‌آموزان در کشف ترجیحات و نظرات شخصی حمایت کنند و مشارکت آنان در تصمیم‌گیری و حل مشکل را تشویق می‌کنند، این امر به آنها کمک می‌کند تا خطرپذیری فکری بیشتری داشته باشند. همچنین، به جای تمرکز بر اشتباهات، معلمان و والدین باید موفقیت‌ها و تلاش‌های شناختی و خلاقانه را شناسایی و مورد تشویق قرار دهند تا دانش‌آموزان احساس ارزشمندی و انگیزه بیشتری برای خطرپذیری فکری داشته باشند. علاوه براین، با توجه به رابطه منفی سبک محافظت افراطی و خواسته‌های افراطی با خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری پیشنهاد می‌شود که والدین از دخالت بی‌رویه در مسائل شخصی فرزندان، مراقبت مداوم و توجه بیش از حد، کنترل بیش از حد و درخواست‌های غیرمنطقی و نادیده گرفتن استقلال و خودمختاری فرزندان پرهیز کنند و به جای آن با داشتن مطالبات منطقی از فرزندان، همراه کردن مطالبات رفتاری با گرمی و محبت، عدم وضع محدودیت‌های افراطی برای فرزندان و استفاده از استدلال‌های منطقی برای توجیه محدودیت‌های منطقی وضع شده زمینه را برای خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری فکری فرزندان فراهم کنند. همچنین، با توجه به رابطه مثبت خودکارآمدی خلاق و خطرپذیری

فکری به والدین و معلمان پیشنهاد می‌شود با استفاده از شیوه‌های صحیح آموزشی و پرورشی به دانش‌آموزان کمک کنند ادراک شایستگی بالایی کسب کنند، و از باور عدم شایستگی اجتناب ورزند. داشتن احساس شایستگی و باور به توانایی‌های خلاق خود باعث می‌شود که نوجوانان ارزیابی مثبتی از توانایی‌های خود داشته و آینده خود را همراه با رشد و موفقیت ارزیابی کنند زیرا خودکارآمدی بالا باعث می‌شود که آنان تصور کنند می‌توانند آینده مطلوبی برای خود رقم بزنند. علاوه بر این، معلمان باید محیط یادگیری را به گونه‌ای طراحی کنند که خطاها به عنوان فرصتی برای یادگیری تلقی شوند، ایجاد یک فرهنگ مثبت نسبت به اشتباهات و تمرکز بر موفقیت‌ها، می‌تواند به دانش‌آموزان انگیزه دهد تا خطرپذیری فکری بیشتر داشته باشند.

تشکر و قدردرانی

از تمام دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم، مدیران و مسئولان آموزش و پرورش منطقه ۴ شهر تهران که در انجام پژوهش به ما یاری رساندند، تشکر و قدردرانی می‌شود.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در تمام مراحل انجام پژوهش اصول اخلاقی رعایت شده است. تمام شرکت‌کنندگان در جریان فرآیند پژوهش بودند و اطلاعات آن‌ها محرمانه نگه داشته شد.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمان‌های تأمین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی و نگارش بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

کتابنامه

- پیرخانفی، علیرضا؛ برجعلی، احمد؛ دلاور، علی؛ اسکندری، حسین. (۱۳۸۸). تأثیر آموزش خلاقیت بر مؤلفه های فراشناختی تفکر خلاق دانشجویان. *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی*. ۳(۲): ۵۱-۶۱.
- حیدری، فاضله، فلاحی، وحید، حاجیلو، جلیل. (۱۳۹۷). نقش شیوه های فرزندپروری و سبک های دلبستگی در پیشبینی سازگاری دانش‌آموزان با مدرسه. *روانشناسی مدرسه و آموزشگاه*. ۷(۱): ۱۵۱-۱۳۸. [Doi:10.22098/JSP.2018.661]
- زاهدبابلان، عادل؛ سیدکلان، سیدمحمد. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر جو سازمانی نوآورانه ادراکی بر خودکارآمدی خلاق و رفتار نوآورانه دانشجومعلم با استفاده از مدل یابی معادلات ساختاری. *مدیریت برآموزش سازمان‌ها*. ۴(۱): ۱۲۴-۱۰۳. [URL: <http://journalieaa.ir/article-1-31-fa.html>]
- عبدالله‌زادگان، رضا و سرداری، باقر. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش فلسفه به کودکان بر خودکارآمدی خلاق و خودتعیین‌گری دانش‌آموزان ابتدایی. *دوفصلنامه علمی تفکر و کودک*. ۱۳(۲): ۱۸۸-۱۶۷. [Doi: 10.30465/FABAK.2022.7685]
- کنعانی هرندی، ستاره؛ نوریان، محمد؛ نوروزی، داریوش و عبایی کوپایی، محمود. (۱۴۰۰). تأثیر برنامه درسی فلسفه برای کودکان بر رشد خلاقیت دانش‌آموزان. *دوفصلنامه علمی تفکر و کودک*. ۱۲(۱): ۲۳۰-۲۰۵. [Doi: 10.30465/FABAK.2021.6232]
- محمدخانی، محی‌الدین و پورطاهریان، رحیم. (۱۳۹۸). بررسی ارتباط سبک های فرزندپروری و حمایت خانوادگی با خودکارآمدی خلاق در دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول شهر کرمانشاه (سال ۱۳۹۷)، *سومین همایش ملی راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی ایران، تهران*.
- محمدخانی، محی‌الدین و یوسفوند، محسن. (۱۳۹۹). بررسی ارتباط سبک های فرزندپروری و حمایت خانوادگی با خودکارآمدی خلاق در دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول شهر خرم‌آباد سال ۱۳۹۷، *هشتمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران*.

Akdağ, E., & Köksal, M. S. (2022). Investigating the relationship of gifted students' perceptions regarding science learning environment and motivation for science learning with their intellectual risk taking and science achievement. *Science Education International*, 33(1), 5-17. [10.33828/sei.v33.i1.1]

Akkaya, G. (2023). The effect of non-traditional teaching methods used in science lessons on intellectual risk-taking behaviors: a meta-analysis study. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(24), 2417-2430. [DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.699>]

- Azh, N., Zeighami, R., Ataei, T., & Mafi, M. (2021). The study of the relationship between parenting styles and risk-taking in adolescents in only-child families in Qazvin city. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 33(3), 235-243. [Doi:org/10.1515/ijamh-2019-0074]
- Bal-İncebacak, B., Yaman, S., & Sarışan-Tungaç, A. (2019). The relation between intellectual risk-taking regarding science classes and test anxiety inventory of secondary school. *South African Journal of Education*, 39(1). [DOI: 10.15700/saje.v39n1a1670]
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York, NY: Freeman.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual review of psychology*, 52(1), 1-26. [Doi: org/10.1146/annurev.psych.52.1.1]
- Barber, B. K. (1997). Introduction: Adolescent socialization in context-the role of connection, regulation, and autonomy in the family. *Journal of Adolescent Research*, 12(1), 5-11. [Doi: org/10.1177/0743554897121002]
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child development*, 291-327. [Doi: org/10.2307/1127295]
- Beghetto, R. A. (2006). Creative self-efficacy: Correlates in middle and secondary students. *Creativity research journal*, 18(4), 447-457. [Doi: /abs/10.1207/s15326934crj1804_4]
- Beghetto, R. A. (2009). Correlated of intellectual risk taking in elementary school science. *Journal of Research in Science Teaching*, 46(2), 210-223. [Doi:org/10.1002/tea.20270]
- Bransford, J.D., & Donovan, S.M. (2005). *Scientific inquiry and how people learn*. In S.M. Donovan & J.D. Bransford (Eds.), *How students learn: History, mathematics, and science in the classroom* (pp. 397- 420). Washington, DC: The National Academies Press.
- Chen, P., Zhang, J., Xu, N., Zhang, K., & Xiao, L. (2021). The relationship between need for cognition and adolescents' creative self-efficacy: The mediating roles of perceived parenting behaviors and perceived teacher support. *Current Psychology*, 1-14. [Doi:org/10.1007/s12144-021-02122-7]
- Chinn, C. A., & Malhotra, B. A. (2002). Epistemologically authentic inquiry in schools: A theoretical framework for evaluating inquiry tasks. *Science education*, 86(2), 175-218. [Doi: org/10.1002/sce.10001]
- Cleghorn, M. L. (2023). *Teaching For Creativity and Teaching Creatively: Creative Mindsets, Self Concept, Teaching Efficacy, And Intellectual Risk Taking* (Doctoral dissertation, Johns Hopkins University). [https://jscholarship.library.jhu.edu/handle/1774.2/69176]
- Clifford, M. M. (1988). Failure tolerance and academic risk taking in ten to twelve year-old students. *British Journal of Educational Psychology*, 58(1), 15-27. [Doi: org/10.1111/j.2044-8279.1988.tb00875.x]
- Clifford, M. M., & Chou, F. (1991). Effects of payoff and task context on academic risk taking. *Journal of Educational Psychology*, 83(4), 499-507. [Doi: org/10.1037/0022-0663.83.4.499]

رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری ... (هیمن خضری آذر و ژاله ملکی) ۱۶۳

- Czyżkowska, A., Kłym, M., & Ciecuch, J. (2019). Polish adaptation of the Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ). Towards a synthesis of parental relationship models. *Educational Psychology*, 89-105. [Doi: 01.3001.0013.7627]
- Dachner, A. M., Miguel, R. F., & Patena, R. A. (2017). Risky business: Understanding student intellectual risk taking in management education. *Journal of Management Education*, 41(3), 415-443. [Doi: org/10.1177/1052562917695775]
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. [DOI: 10.1037/0033-2909.113.3.487]
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268. [doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01]
- DiFranco, J. (2023). *Science Fair: An Analysis of Expert and Novice Experimental Science Reasoning*. Gwynedd Mercy University.
- Feng, S. (2024). Teacher Autonomy Support and Intellectual Risk Taking in Science Learning among Pupils: The Mediating Effects of Science Learning Interest and Creative Self-Efficacy. *Best Evidence in Chinese Education*, 16(2), 1841-1842. [https://bonoi.org/index.php/bece/article/view/1317]
- Gezer, M. (2023). An Examination of the Relationship between Intellectual Risk-Taking in a Social Studies Course and Classroom Climate. *Journal of Education and Future*, (23), 13-25. [doi.org/10.30786/jef.1092185]
- Gralewski, J., & Jankowska, D. M. (2020). Do parenting styles matter? Perceived dimensions of parenting styles, creative abilities and creative self-beliefs in adolescents. *Thinking skills and creativity*, 38, 100709. [Doi:org/10.1016/j.tsc.2020.100709]
- Green, Z. A., & Rizwan, S. (2024). A creative self-efficacy course for nurturing academic thriving and academic engagement among college students in Pakistan. *Learning and Individual Differences*, 114, 102495. [doi.org/10.1016/j.lindif.2024.102495]
- Grolnick, W. S., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1997). Internalization within the family: The self-determination theory perspective. *Parenting and children's internalization of values: A handbook of contemporary theory*, 44, 135-161. [https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2020/10/1997_GrolnickDeciRyan.pdf]
- Gutiérrez, K. D., & Rogoff, B. (2012). Cultural ways of learning. In *Knowledge, values and educational policy* (pp. 114-125). Routledge.
- Ju, C., Wu, R., Zhang, B., You, X., & Luo, Y. (2020). Parenting style, coping efficacy, and risk-taking behavior in Chinese young adults. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 14, e3. [Doi: org/10.1017/prp.2019.24]
- Kagan, E. (2019). *Targeting parental accommodation in the treatment of youth with anxiety: A comparison of two cognitive behavioral treatments*. Temple University.

- Karwowski, M., Lebuda, I., & Wiśniewska, E. (2018). Measuring creative self-efficacy and creative personal identity. *The International Journal of Creativity & Problem Solving*, 28(1), 45-57 .
- Karwowski, M., Lebuda, I., Wiśniewska, E., & Gralewski, J. (2013). Big Five personality factors as the predictors of creative self-efficacy and creative personal identity: Does gender matter? *The Journal of Creative Behavior*, 47(3), 215-232. [Doi: org/10.1002/jocb.32]
- Kong, C., & Yasmin, F. (2022). Impact of parenting style on early childhood learning: mediating role of parental self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13, 928629. [Doi: org/10.3389/fpsyg.2022.928629]
- Kuhn, S. (2022). *Appalachian adolescents in an Out-of-School-Time program: Examining the role of social support from family and friends for coping skills and intellectual risk-taking outcomes*. West Virginia University.
- Kuppens, S., & Ceulemans, E. (2019). Parenting styles: A closer look at a well-known concept. *Journal of child and family studies*, 28(1), 168-181. [Doi:10.1007/s10826-018-1242-x%23ref-CR3]
- Mou, T. Y. (2024). The practice of visual storytelling in STEM: Influence of creative thinking training on design students' creative self-efficacy and motivation. *Thinking Skills and Creativity*, 51, 101459. [doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101459]
- Olivari, M. G., Cucci, G., Bonanomi, A., Tagliabue, S., & Confalonieri, E. (2018). Retrospective paternal and maternal parenting styles, regulatory self-efficacy and adolescent risk taking. *Marriage & family review*, 54(3), 282-295. [doi.org/10.1080/01494929.2017.1403990]
- Plopa, M. (2008). Kwestionariusz retrospektywnej oceny postaw rodziców (KPR-Roc) [Questionnaire of retrospective assessment of parental attitudes (KPR-Roc)]. Warszawa: Vizja Press & IT.
- Puchalska-Wasył, M. M., & Jankowski, T. (2020). Do internal dialogues in young adults depend on mother-father incongruence in parental attitudes assessed retrospectively?. *Journal of Family Issues*, 41(5), 667-691. [Do: org/10.1177/0192513X19881773]
- Runco, M. A., & Pagnani, A. R. (2011). Psychological research on creativity. In *The Routledge international handbook of creative learning* (pp. 63-71). Routledge.
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental review*, 30(1), 74-99. [Doi: org/10.1016/j.dr.2009.11.001]
- Streitmatter, J. (1997). An exploratory study of risk taking and attitudes in a girls-only middle school math class. *The Elementary School Journal*, 98, 15-26. [Doi/abs/10.1086/461882]
- Strum IS (1971). The relationship of creativity and academic risk-taking among fifth graders (Final report). [https://www.proquest.com/openview/0d5861d140d60002a76923f8b0d9b8ef/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y]
- Tan, L., Wei, B., & Cui, T. (2023). Relationships among perception of teacher autonomy support, achievement motivations, intellectual risk-taking, and science academic performance: a serial

رابطه سبک‌های فرزندپروری و خطرپذیری ... (هیمن خضری‌آذر و ژاله ملکی) ۱۶۵

mediation model. *International Journal of Science Education*, 45(1), 43-64. [Doi: org/10.1080/09500693.2022.2151328]

Tierney, P., & Farmer, S. M. (2002). Creative self-efficacy: Its potential antecedents and relationship to creative performance. *Academy of Management Journal*, 45, 1137-1148. [Doi: org/10.2307/3069429]

Wan, Z. H., So, W. M. W., & Hu, W. (2021). Necessary or sufficient? The impacts of epistemic beliefs on STEM creativity and the mediation of intellectual risk-taking. *International Journal of Science Education*, 43(5), 672-692. [Doi:org/10.1080/09500693.2021.1877368]

Willemsen, R. H., de Vink, I. C., Kroesbergen, E. H., & Lazonder, A. W. (2023). The role of creative thinking in children's scientific reasoning. *Thinking Skills and Creativity*, 49, 101375. [doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101375]

Xiang, D., Ge, S., Zhang, Z., Budu, J. T., & Mei, Y. (2023). Relationship among clinical practice environment, creative self-efficacy, achievement motivation, and innovative behavior in nursing students: A cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 120, 105656. [doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105656]

Yaman S (2017). Investigating consistency of questions in primary and middle school science textbooks with objectives in science curriculum. *Journal of Education and Training Studies*, 5(4):81-89 .[Doi: 10.11114/jets.v5i4.2020]